

Andrzej Skrzetuski, Marek Skrzetuski

Małopolska gałąź Skrzetuskich herbu Jastrzębiec

Rocznik Lubelskiego Towarzystwa Genealogicznego 4, 303-310

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Andrzej Skrzetuski, Marek Skrzetuski
Lubelskie Towarzystwo Genealogiczne

MAŁOPOLSKA GAŁĄŻ SKRZETUSKICH HERBU JASTRZĘBIEC

Gniazdem rodowym Skrzetuskich były Skrzetusz Wielki i Skrzetusz Mały w Wielkopolsce. Wzmianki dotyczące Skrzetuszy pojawiają się w księgach ziemskich poznańskich od 1405 r. Szybko rosnąca liczba dziedziców w obu wsiach i problemy z tym związane powodowały, że jedni Skrzetuscy wybierali służbę – wojskową lub u bogatszych właścicieli ziemskich, inni idąc do miast stawali się mieszczanami i zajmowali rzemiosłem, jeszcze inni zaś zakupywali lub dzierżawili ziemię, nieraz z dala od gniazda rodowego.

Pierwszym udokumentowanym przedstawicielem rodziny Skrzetuskich, którego potomkowie dali początek gałęzi małopolskiej rodu, był Wincenty. W 1464 r. nabył dział w Skrzetuszu. Miał trzech synów: Andrzeja, Wawrzyńca i Marcina. Andrzej po sprzedaży swoich części w Skrzetuszu nabył dział w Głębocku i Dąbrowie w powiecie gnieźnieńskim. Zmarł nie później jak w 1517 r. Wówczas to Anna Skrzetuska, wdowa po Andrzeju nabyła część Chwalikowic (Chwałkowic) w powiecie pyzdrowskim. Tutaj zamieszkali synowie Andrzeja i Anny – Wawrzyniec, Jan i Maciej. Żona tego ostatniego, Dorota Jelitowska, wniosła mu w posagu swoje dział w Jelitowie w powiecie gnieźnieńskim. Z kolei jedyny syn Wawrzyńca – Jan, zwany Synowcem (dla odróżnienia od swego stryja Jana), w drodze spadkobrania po bezdzietnym małżeństwie Macieja i Doroty oraz poprzez kolejne zakupy powiększył swoje dział w Jelitowie. W przyszłości potomkowie Jana „Synowca” wylegitymują się ze szlachectwa, jako *Skrzetuscy herbu Jastrzębiec z Jelitowa*. Jan żonaty był z Anną Stawską *seu* Węgierską, córką Jakuba Drapieża Stawskiego *seu* Węgierskiego. Jan i Anna doczekali się pięciu synów – Macieja, Stanisława, Ulissesa, Jana i Bartłomieja. Mający niezwykle rzadkie imię Ulisses był zapewne pierwszym Skrzetuskim, który zamieszkał na Rusi koronnej. W 1600 r. zakupił

część Dołhobyczowa w powiecie bełskim i ożenił się z Zofią Rogalanką, córką Marcina Rogali z Wareżyna, podsędka ziemi bełskiej. Skrzetuscy w Dołhobyczowie mieszkali do końca XVII w. Warto wspomnieć, że Mikołaj Skrzetuski, czyli sienkiewiczowski Jan z „Ogniem i mieczem”, podczas swojej służby wojskowej na ziemiach ukraińskich Rzeczypospolitej, wielokrotnie zatrzymywał się u swych krewnych w Dołhobyczowie. W 1667 r. wraz z grupą zbrojnych, wśród których był Tomasz Skrzetuski, towarzysz chorągwi husarskiej, wnuk Macieja, brata Ulissesa z Dołhobyczowa, najechał dwór w Woli Grodeckiej, gdzie zamieszkiwała Zofia z Brzezickich, podkomorzanka bełska, wdowa po Janie Światopełku Zawadzkim, z zamiarem poślubienia *ciepłej* i posażnej wdowy. Konkury nie powiodły się jednak, gdyż w ogólnym zamieszaniu kandydatka na żonę zbiegła, a następnie wniosła skargę do Trybunału Koronnego w Lublinie. Mikołaj nie stawiał się na termin i został zaocznie skazany na infamię, ponieważ jednak przebywał pod jurysdykcją hetmańską, wyrokami trybunalskimi zbytnio się nie przejmował.

Bartłomiej, najmłodszy z synów Jana „Synowca”, w chwili śmierci ojca w 1605 r., był jeszcze niepełnoletni. Starsi bracia przypuszczalnie spłacili go, po czym prawdopodobnie opuścił Wielkopolskę, skoro po 1605 r. w księgach ziemskich województw poznańskiego i kaliskiego, już nie występuje. Pojawia się natomiast na Kujawach, gdzie nabył działę w Mierogoniewiczach w powiecie inowrocławskim. W r. 1640 notowany był jako podstarości gniewkowski. Był dwukrotnie żonaty, najpierw z Urszulą Kielczewską, a następnie z Zofią Popowską. Z pierwszego małżeństwa miał córkę Annę, a z drugiego, dwóch synów – Andrzeja i Krzysztofa. Obaj synowie przenieśli się następnie do województwa krakowskiego. Krzysztof notowany jest m.in. w księgach ziemskich sądeckich od 1651 r., a Andrzej od 1655 r. Krzysztof nabył wówczas różne działę w powiecie sądeckim i od już od 1651 r. notowany był jako pisarz grodzki sądecki. W następnym roku poślubił Elżbietę Zofię Ciołek Poniatowską, córkę Adama, zarządcy dóbr Klarysek w Starym Sączu. Warto dodać, że ojciec Adama, Kasper Ciołek Poniatowski, który sam wcześniej pełnił funkcję zarządcy wspomnianych dóbr, miał także drugiego syna – Jana. Tenże, żonaty z Zofią z Grocholskich, *Imo voto* Zbludzką, był pradiadkiem króla Stanisława Augusta Poniatowskiego.

Krzysztof Skrzetuski w 1665 r. ufundował nowy kościół (murowany) w Rabie Wyżnej, który konsekrowano trzy lata później. Krzysztof był już wówczas podstarościm i sędzią grodzkim sądeckim. Doczekał się córki Anny, która poślubiła Andrzeja ze Stroni Strońskiego, i synów – Jana i Bartłomieja. Brat Krzysztofa – Andrzej, żonaty z Marianną Żukowską, miał syna Krzysztofa, który w zakonie franciszkanów (imię zakonne Adrian) pełnił funkcję prowincjała, a w 1715 r. został nawet biskupem-nominatem bakowskim, jednak wskutek śmierci nie zdołał objąć diecezji.

Jan, syn Krzysztofa, w 1688 r. burgrabia zamku sądeckiego, żonaty z Marianną z Łukawicy Sędzimirówną, owdowiawszy ożenił się z *Suzanną* z Głędzianowa Bełchacką. Młodszy brat Jana, Bartłomiej, posiadał połowę Koczanowa w powiecie proszowskim. Od 1715 r. był administratorem w salinach, a następnie podżupkiem wielickim. W r. 1727 pełnił urząd łowczego chełmińskiego, a w 1732 r. podwojewódzkiego proszowskiego. Żonaty był z Konstancją z Kunowa Kunowską. Z tego związku doczekał się czterech synów: Michała Krzysztofa, Stanisława, Jana i Józefa oraz córki Katarzyny. Michał Krzysztof w 1730 r. był gwardianem franciszkanów w Krakowie. Jan, również duchowny, był kanonikiem inflanckim, a w 1750 r. kanonikiem lwowskim i proboszczem brzeżańskim. Stanisław został po ojcu w 1750 r. podwojewódzkiem proszowskim, a w 1762 r. podżupkiem wielickim. Jego żoną była Justyna z Brzezia Russocka, jednym z synów natomiast, pijar (imię zakonne Wincenty od św. Józefa Kalasantego), profesor w Collegium Nobilium, autor m.in. kilku podręczników dla szkół, w tym najbardziej znanego – *Prawo Polityczne Narodu Polskiego*.

Józef Skrzetuski, syn Bartłomieja, a więc bratanek Jana burgrabiego sądeckiego, zapisał się w 1715 r. na Uniwersytet Krakowski. Po studiach był sekretarzem hetmana wielkiego koronnego Adama Mikołaja Sieniawskiego, a następnie prowadził sprawy jego córki Marii Zofii, I. v. Denhoffowej. Ta po śmierci swego pierwszego męża poślubiła ks. Augusta Czartoryskiego. W związku z tym Józef Skrzetuski zaczął kierować także sprawami Czartoryskiego w Trybunale Koronnym i z czasem stał się jednym z jego najbliższych współpracowników. Piastował urzędy: podstolego braclawskiego, podczaszego przemyskiego, podwojewódzkiego lwowskiego i starosty mogilnickiego. W wojsku dosłużył się stopnia pułkownika. Kilkukrotnie wybierano go posłem na sejm.

Najważniejszym okresem jego działalności publicznej było sprawowanie w latach 1746–1747 funkcji marszałka Trybunału Koronnego w Lublinie. Jego marszałkowanie było wysoko oceniane. Doprowadził do rozsądzenia spraw zalegających przez kilka lat. Odchodząc z tej funkcji pozostawił księgę spraw, która stanowi dowód jego działalności i wzór dla innych.

J. Skrzetuski był współzałożycielem Bractwa Św. Iwona przy lubelskim kościele p.w. Nawrócenia Św. Pawła Apostoła, czyli OO. Bernardynów, a także fundatorem srebrnych sukien dla obrazu św. Tekli w tej świątyni.

Z małżeństwa z Marcjanną Górską miał sześciu synów. Czterej znani są z imienia. Są to: Michał, Tadeusz, Andrzej i Józef. Michał, również prawnik, po śmierci ojca w 1764 r. objął urząd starosty mogilnickiego. Jego żoną była Anna Starzyńska. Brał czynny udział w insurekcji kościuszkowskiej, a po jej upadku uszedł z kraju. Znalazł się na emigracji we Włoszech, gdzie m.in. pełnił różne

funkcje w dyplomacji. Był m.in. sekretarzem poselstwa do Turcji w ramach legacji Piotra Potockiego, co wiązało się z planami wciągnięcia Turcji do wojny przeciw Rosji.

Spośród kolejnych synów Józefa – Tadeusz, był cześnikiem komyjskim. Jego żoną była Brygida hr. Skarbek. Andrzeja swatał sam król Stanisław August Poniatowski. Józef został zakonnikiem – pijarem (imię zakonne Kajetan od św. Eustachego). Podobnie jak jego bardziej znany stryjeczny brat Bartłomiej (Wincenty), również był profesorem Collegium Nobilium i autorem kilku podręczników dla młodzieży. Michał, Tadeusz i Andrzej byli posłami na sejm podczas elekcji króla Stanisława Augusta.

Tadeusz z Brygidą trzymali miasteczko Michalcze i wieś Kolanki w powiecie kołomyjskim. Mieli dwóch synów: Kazimierza i Wiktora Gabriela. O tym ostatnim wiemy, że urodził się w Michalczach 22 marca 1789 r. Bracia zarządzali majątnościami Skarbków. Wiktor trzymał również kilka dzierżaw nieopodal Zamościa – jedną z nich były Hutki koło Krasnobrodu. Żonaty z Konstancją Kamińską, miał czterech synów: Józefa, Władysława, Jana i Kazimierza. Józef i Władysław urodzili się w Michalczach, Jan w Czortowcu, a Kazimierz we wspomnianych Hutkach. Wiktor w nieznanymi okolicznościach w 1848 r. sformował liczący około 100 koni oddział i wyruszył na Węgry. Tam został ujęty przez wojska rosyjskie, a następnie osądzony i skazany na 2 lata pobytu w twierdzy. Osadzono go na zamku w Lublinie. Po odbyciu kary zamieszkał w miejscowym klasztorze OO. Bernardynów.

Syn Wiktora, Kazimierz, po studiach prawniczych w Warszawie został sędzią. W 1855 r. wylegitymował się ze szlachectwa. Przez kilka lat był urzędnikiem Rządowej Komisji Sprawiedliwości, a następnie pełnił szereg funkcji w sądach warszawskich. Po r. 1876 został przewodniczącym wydziału cywilnego tamtejszego sądu okręgowego. Zmarł w 1904 r. Rodziny nie założył.

LINIA JANA

Brat Kazimierza – Jan, był nauczycielem w Szkołach imienia Zamoyskich w Szczebrzeszynie. Ożenił się z Eufrozyną Przybyszewską, córką burmistrza Szczebrzeszyna. Po zamknięciu Szkół, jako represji po upadku Powstania Styczniowego, małżonkowie przenieśli się do Guberni Radomskiej, a następnie do Nowoaleksandryjska (Puławy). Mieli synów: Władysława, Jana, Lucjana, Ignacego i Kazimierza, oraz córki: Bronisławę, Marię i Feliksę. Urodzony w Szczebrzeszynie Władysław był pracownikiem Nadwiślańskiej Kolei Żelaznej. Po zaślubieniu Michaliny Janikowskiej zamieszkał w Lublinie przy ul. Bernardyńskiej. Tu urodziły się ich dzieci: Mieczysław, Jan, Maria, Kazimiera i Władysława.

Mieczysław w 1905 r. należał do szkolnego komitetu strajkowego. Został za to wyrzucony ze szkoły i uwięziony na zamku lubelskim. W 1906 r. wyjechał do Lipska, następnie do Hamburga, gdzie ukończył z odznaczeniem Akademię Handlową. Następnie udał się do Paryża. Tam studiował w Wolnej Szkole Nauk Politycznych. Po powrocie do kraju w 1911 r. pracował w Warszawskim Banku Przemysłowym. W 1914 r. został członkiem Polskiej Organizacji Wojskowej, a w 1915 wstąpił do I-go pułku ułanów Legionowych – „Beliniaków”. W 1920 r. brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. W latach 1918-1933 pracował w Ministerstwie Skarbu. Z kolei brat Mieczysława – Jan Adam, w okresie międzywojennym był pracownikiem jednego z lubelskich banków. Aresztowany zaraz po wejściu Niemców do Lublina w 1939 r. został osadzony na zamku, a następnie wywieziony do Oświęcimia i tam w 1941 r. zamordowany.

Drugi z synów Jana, Jan Stanisław, urodzony w Szczebrzeszynie w r. 1855, miał za żonę Marię Mossakowską. Zajmował się zarządem majątków ziemskich w rejonie Opola Lubelskiego. Doczekał się trzech córek: Janiny, Jadwigi i Heleny, oraz syna – Stanisława.

Kolejny syn Jana, Lucjan Seweryn, był właścicielem majątku ziemskiego Boiska, koło Opola Lubelskiego. Żonaty z Jadwigą Hirszel, miał dwie córki: Zofię i Irenę oraz dwóch synów: Włodzimierza i Lucjana.

LINIA WŁADYSŁAWA

Władysław, syn Wiktora, z woli ojca przeznaczony był do stanu duchownego. Jednak krótko przed święceniami zakochał się z wzajemnością w wychowance warszawskich Panien Wizytek, Rozalii Junosza Stępowskiej. Młodzi postanowili wybrać świecką drogę życia. Za ten postępek, brat Rozalii, kanonik Antoni Stępowski miał ją rzekomo wydziedziczyć. W rzeczywistości po ślubie udzielonym im przez ks. Stępowskiego zamieszkali w Latowiczu, gdzie szwagier Władysława był proboszczem. Władysław uczył w tutejszej szkole elementarnej. Kolejnymi miejscami, w których małżonkowie zamieszkiwali, były: Piotrków Trybunalski, Radom i Warszawa. W. Skrzetuski uczył w gimnazjach j. polskiego, łaciny i greki.

W 1858 r. przybył do Warszawy młody Henryk Sienkiewicz, aby rozpocząć naukę w Gimnazjum Realnym. Zamieszkał na stancji u swojego nauczyciela j. polskiego, którym był właśnie W. Skrzetuski. Sienkiewicz przez wiele lat utrzymywał kontakty z rodziną Skrzetuskich, w okresie pisania „Trylogii” kilkakrotnie przebywał na Ukrainie, zatrzymując się w Nosowie k/ Podhajec, w majątku Edwarda Skrzetuskiego, stryjecznego brata Władysława, który zmarł w 1916 r.

Synami Władysława byli: Bolesław, Antoni, Kazimierz i Władysław. Bolesław, pracownik Nadwiślańskiej Kolei Żelaznej, był żonaty z Izabellą Korwin Piotrowską. Mieli dwie córki – Wandę i Eugenię, oraz syna Stefana. Po wczesnej śmierci swojej matki, Wanda wychowywała się u krewnych w Guberni Lubelskiej. Była to rodzina Antoniego Skrzetuskiego, syna Józefa, najstarszego z synów Wiktora.

Bracia Antoni i Kazimierz ożenili się z dwiema siostrami, pochodzącymi z Guberni Chełmskiej pannami Tuszowskimi – Antoni z Matyldą, a Kazimierz z Jadwigą. Antoni był lekarzem okrętowym i w czasie jednego z rejsów do Afryki zaraził się malarią i wkrótce zmarł. Pozostawił synów: Leszka, Jana i Tadeusza.

Kazimierz, z wykształcenia prawnik, adwokat, miał cztery córki: Marię, Władysławę, Helenę i Jadwigę, oraz syna Tadeusza, który zmarł w młodym wieku.

LINIA JÓZEFA

Józef urodził się w 1817 r. w Michalczach (powiat kołomyjski). Po kilku latach rodzice Józefa przenieśli się na teren powiatu zamojskiego i zamieszkali w Hutkach k/Krasnobrodu. Józef po zawarciu związku małżeńskiego z Teresą Hebdą wyjechał do ówczesnej Guberni Sandomierskiej. Tu w 1844 r. w miejscowości Góry Wysokie przyszedł na świat ich najstarszy syn, przyszły powstaniec styczniowy – Antoni. Wkrótce małżonkowie powracają do Guberni Lubelskiej – do Szczepieszyna.

Tam Józef był pisarzem notarialnym, a następnie pracownikiem służby leśnej w Ordynacji Zamojskiej. W 1852 r. w Długim Kącie urodził się jego drugi syn – Stanisław, a 1856 r. w Biszczy rodzą się bliźnięta Jan i Tomasz.

Antoni w wieku 19 lat uczestniczył w Powstaniu Styczniowym i w bitwie pod Wilkołazem został ciężko ranny w głowę, stracił kilka palców prawej dłoni. Po wyzdrowieniu otrzymał posadę gajowego w lasach ordynackich. Awansując co kilka lat, doczekał do funkcji leśniczego. Zamieszkał wówczas w Wilkołazie. Żonaty był dwukrotnie. Z pierwszego małżeństwa ze Stefanią Żukowską miał synów: Kazimierza, Zygmunta i Stefana. Po śmierci Stefanii, poślubił nauczycielkę swoich dzieci, mającą francuskie korzenie, Annę Malhomme. Z tego małżeństwa miał syna Tadeusza. Po przejściu na emeryturę mieszkał u swego syna Zygmunta w majątku Tworyczów, a w ostatnim roku życia u drugiego syna, Kazimierza, w Trawniskach k/Lublina. W 1922 r. Józef Piłsudski odznaczył weterana orderem Virtuti Militari. Antoni Skrzetuski zmarł w 1926 r. i został pochowany na Cmentarzu Wojskowym w Lublinie.

Syn Antoniego, Zygmunt, urodził się w 1882 r. w Wilkołazie. Był absolwentem wydziału rolniczo-leśnego Uniwersytetu w Kijowie. Dzierżawił liczące około 600 ha gospodarstwo w Tworyczowie oraz był właścicielem Brankówki (powiat

zółkiewski). Gdy w 1926 r. weszła w życie reforma rolna majątek Tworczyków został rozparcelowany. Zygmunt wydzierżawił wówczas gospodarstwo rolne w Szelapakach, niedaleko znanego już z historii jego rodziny Zbaraża. W 1940 r., w trakcie ucieczki rodzin ziemiańskich na zachód, został aresztowany przez NKWD, przewieziony do Lwowa i tam zamordowany. Jego żona, Eleonora z Zakrzewskich, wraz z ich najmłodszą córką Ewą, zostały zesłane do Mojun-Kum w Kazachstanie, gdzie Eleonora pracowała w sierocińcu dla polskich dzieci. Zmarła tam w 1942 r. Córka Ewa wróciła do Polski w 1944 r. razem z polskim wojskiem. Oprócz niej, Zygmunt i Eleonora mieli jeszcze synów: Grzegorza, Jana, Tadeusza i Mariana, oraz córkę Barbarę.

Kolejny syn Antoniego – Kazimierz, ożenił się z Marią Dobrowolską. Zamieszkiwali w Trawnikach, gdzie Kazimierz pracował w administracji tutejszej cukrowni. Mieli dwie córki: Marię i Halinę.

Najmłodszy syn z pierwszego małżeństwa Antoniego – Stefan, z woli ojca i matki został duchownym. Po ukończeniu seminarium w Lublinie i otrzymaniu święceń kapłańskich mianowano go administratorem kościoła w Zwierzyńcu, a następnie proboszczem w Rachaniach. W 1919 r., spowiadając chorych w zamojskim szpitalu chorób zakaźnych, zraził się tyfusem plamistym i po kilku dniach zmarł.

Jedyny syn z drugiego małżeństwa – Tadeusz, był w okresie międzywojennym oficerem Policji Państwowej. Żonaty z Heleną Szuster, miał cztery córki: Annę, Bożenę, Helenę i Ewę.

Syn Józefa i brat Antoniego – Stanisław, po ukończeniu Szkół im. Zamoyskich, również otrzymał posadę w administracji lasów ordynackich. Ożenił się z Rozalią Kościńską. Mieli dwie córki: Stefanię i Kazimierę.

Najmłodszy synowie Józefa, bliźniacy Jan i Tomasz, podobnie jak ich starsi bracia byli pracownikami służby leśnej w Ordynacji Zamojskiej, z tą jednak różnicą, że Tomasz, który został uznany za młodszego z bliźniąt, musiał odbyć wcześniej 15-letnią służbę wojskową w carskim wojsku. Jan był żonaty z Marią Namysłowską, a Tomasz z Michaliną Parolińską. Jan doczekał się synów: Józefa i Zygmunta, oraz córek: Jadwigę, Helenę, Klarę i Kunegundę. Tomasz miał trzech synów: Edwarda, Zdzisława i Pawła. Edward i Zdzisław byli absolwentami Seminarium Nauczycielskiego, które miało początkowo swoją siedzibę w Szczepieszynie, a następnie przeniesione zostało do Zamościa. Edward był nauczycielem w Janówce koło Komarowa, a Zdzisław w Wohyniu, na Podlasiu. Edward był żonaty dwukrotnie. Z małżeństwa z Feliksą Rogowską miał synów: Wiesława i Bogusława, a z drugiego, z Józefą Topczewską, syna Andrzeja. Zdzisław żonaty był z Antoniną Iwańczuk. Mieli syna Leszka. W okresie międzywojennym Zdzisława wielokrotnie

powoływano na ćwiczenia wojskowe. Po agresji hitlerowskiej na Polskę poszukiwał go okupant niemiecki. Uniknął aresztowania w Wohyniu, od tej pory ukrywając się na Zamojszczyźnie. Był współorganizatorem Związku Walki Zbrojnej, a potem Armii Krajowej. Zginął w 1944 r. w Powstaniu Warszawskim na Woli.

Najmłodszy syn Tomasza – Paweł, po złożeniu matury w gimnazjum hrubieszowskim wyjechał do Lwowa, gdzie podjął studia na Wydziale Mechanicznym tutejszej Politechniki. Tam poznał swoją kuzynkę Marię Kaczorowską, córkę Juliana Kaczorowskiego i Kazimiery ze Skrzetuskich. W 1940 r. Paweł i Maria zawarli w Zamościu związek małżeński, a współautor tego tekstu, Andrzej Skrzetuski, jest ich synem.

Bibliografia:

R. Aftanazy, *Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej*, t. 7, Wrocław 1995.

A. Pawiński, *Dzieje Ziemi Kujawskiej oraz akta historyczne do nich służące*, Warszawa 1888.

S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, *Spis urzędników i oficjalistów ziemskich i grodzkich sędęckich w XVI - XVIII wieku*, [w:] *Dzieje miasta Nowego Sącza*, red. F. Kiryk, Warszawa – Kraków 1992.

Teki Dworzaczka, http://teki.bkpan.poznan.pl/index_glowna.html

K. Górka-Gołaska, *Skrzetusz*, [w:] *Słownik Historyczno-Geograficzny Województwa Poznańskiego w Średniowieczu*, cz. IV, z. 3, Poznań 2005.

B. S. Kumor, *Dzieje diecezji krakowskiej do roku 1795*, t. IV, Kraków 2002.

Z. Lasocki, *Czy Skrzetuski był Kozakiem?*, Kraków 1935.

Z. Lasocki, *Skrzetusczy*, [w:] „Miesięcznik Heraldyczny”, *Rocznik XVI*, Nr-y: 4, 5, 6, 7, Warszawa 1937.

P. Sz. Łoś, *Szkice do portretu ziemian polskich XX wieku*, Warszawa 2006.

K. Maleczyński, *Urzednicy grodzcy i ziemscy lwowscy w latach 1352-1783*, Lwów 1938.

Z. Zielińska, *Skrzetuski Józef*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, T. XXXVIII/3, z. 158, Warszawa-Kraków 1998.

J. A. Wadowski, *Kościół lubelskie na podstawie źródeł archiwalnych*, Kraków 1907. *Archiwum domowe rodziny Skrzetuskich*, w posiadaniu autora.